

ANNE BRAGANCEOVÁ

MATA HARI

Anne Braganceová
MATA HARI

Anne Braganceová

MATA HARI

Přeložila
Helena Obručová

Copyright © Belfond, un département de Place des Editeurs, 2014
Translation © Helena Obručová, 2014
Czech edition © Metafora, 2014

All rights reserved

ISBN 978-80-7359-799-3 (PDF)

OBSAH

První baron	9
Sbohem, Leeuwardene	19
Krásný kapitán	31
Lady Mac Leodová	43
Na okraji společnost	58
Zrození Maty Hari	75
Modla salonů	87
Venuše na nebeské klenbě	101
Kalich slávy	115
Počátek úpadku	127
V nesnázích	142
Labutí tanec	154
Láska na první pohled	167
Past	182
Naivní dvojitý agent	198
Zatčení	218
Vězení, vyšetřování	228
Proces	247
Poprava	258
Epilog	269
Bibliografie	270

Paule a Georgesovi Brézoutovým

PRVNÍ BARON

Netečný dav oslabený letním horkem se roztáhl podél kolejí, na nichž stála vlaková souprava. V mase lidí přešlapujících na místě poňukávalo dítě a stěžovalo si, že se uduší. Nějaký muž sundal slaměný klobouk a otřel si čelo. Nad tlačenicí se pohybovala světlá skvrna slunečníku. Přišly celé rodiny. Do těchto míst je dohnala nečinnost, když se jen tak potulovaly po nábřeží, a zaplavily, přesněji řečeno ucpaly cestu, kterou si pasažéři museli razit, aby se dostali ke svým vagonům. Adam Zelle byl jedním z nich. Ztrácel trpělivost a dělal si starosti: nesmí zmeškat tento vlak, dnes poslední do Leeuwardenu. Ohlédl se po Margaretě, která cupitala v jeho šlépějích.

„Pospěš si, maličká! No tak, postupuj! Rychle, podej mi ruku!“

Jen co dcerku uchopil, začal lokty a rameny rozrážet dav zevlounů. Rád by si proklestil uličku a odstrkoval dotěry i pomocí hole, ale zbytek slušnosti mu v tom zabránil. To je den! To byl taky nápad vydat se na výlet do Amsterdamu právě sedmého srpna, kdy se všichni místní gauneři poflakují kolem a hýří na veřejných prostranstvích! Ano, ale tento sedmý srpen bylo zvláštní datum, speciální den: dnes je Margaretě deset let a Adam slíbil, že ji na narozeniny vezme do zoo. Nelitoval toho, co slíbil milované holčičce, svému oblíbenému dítěti, a bylo jeho svatou povinností dané slovo dodržet.

Dívka nesdílela otcovy starosti ani podrážděnost: před oslněnými očky měla stále obraz páva, kterého odpoledne tak dlouze obdivovala v zoologické zahradě. Do té doby neměla tušení, že by takový pták – a je to vůbec pták? – mohl existovat. Všechna ostatní zvířata, která toho dne objevila, žirafy, slony, opice nebo šelmy, zastínila vznešenost tvora zaměstnaného roztahováním barevných ocasních per. V závěsu za otcem, který ji vedl k vlaku, přemýšlela, jakými výrazy vykreslí honosného opeřence bratrům a sestrám, a strachovala se, že nenajde výstižná slova.

Margaretha si nevěšmala davu, který jim překážel v chůzi, nevnímala okolní hluk, neslyšela volání, křik ani hvízdání lokomotivy, která vyfukovala oblaka páry. Před jejími zraky se znovu a znovu rozvínoval vějíř s modrými a zlatými oky. Otec náhle zastavil, protože se právě dostali ke správnému vagonu. Narazila na jeho záda a konečně si uvědomila, že 7. srpna 1886 je na nádraží v Amsterdamu a odjezd vlaku do Leeuwardenu se blíží.

Před dvířky si velmi elegantní dáma s objemnými zavazadly a malou holčičkou Adamovi postěžovala na nevhodné způsoby nosiče, který ji právě nechal na holičkách. „Tvrdil, že vlak už bude odjíždět, a tak mi zavazadla nemůže donést až ke kupé, ve kterém mám rezervaci!“

Nevadí! Adam Zelle pookřál, že se může ukázat jako pravý muž. S úsměvem uchopil dvě nadité kožené tašky, vyhouplnul je do vagonu, potom chytil malou slečnu v podpaží, vyzvedl ji, postavil k zavazadlům a galantně se otočil k její matce, aby jí nabídl pomocnou ruku.

Margaretha, která byla na svůj věk hodně velká, nemusela otce žádat o pomoc; měla dlouhé nohy, a tak jí stačil jeden skok k tomu, aby obě cestovatelky v nespázi dostihla. Adam se chopil tašek neznámé dámy a jako první zamířil ke kupé, kde – jak náhoda rozhodla – budou cestovat společně. Zatímco ukládal zavazadla do sítě a mohl se samou úslužností přetřhnout, ště-

betající dáma nepřestávala děkovat šťastné prozřetelnosti, která jí poslala do cesty takového *gentlemana*. Navrhl, že stáhne rolety, aby ji neobtěžovalo zapadající slunce, a nabídl jí sedadlo u okna...

„Ach! Pane,“ zvolala a usadila se na místo podle svého gusta, „pane...?“

Margaretha sledovala, jak otec smekl slamák – nosil klobouky jen té nejlepší kvality z prostého důvodu, byl totiž kloboučník – a naklonil se k dámě, aby se jí představil. „Baron Adam Zelle k vašim službám, madam.“

„Och! Baron! Nejdražší pane barone Zelle, tisíceré díky...“

I když se Margaretha v duchu posmívala afektovaností té nóbl paní, udivilo ji, že slovo baron tak nesmírně zapůsobilo. Dáma okamžitě zrudla, rozplývala se v omluvách a cudně pomrkávala, což bylo vidět i pod závojíčkem. Ti dospělí jsou ale divní, napadlo ji. Baron? Pche! To bylo poprvé, kdy se její otec uvedl takovým způsobem, ale jistě k tomu měl své důvody. Jelikož Margaretha k otci chovala opravdovou úctu a jeho slovo pro ni mělo sílu evangelia, přijímala ho, podřizovala se jeho názorům a následovala jeho touhy, ať se dělo cokoli.

Unavená žvatláním dámy je přestala poslouchat. Hladila šedý potah sedadla, o které se opírala pravou paží, jedním prstem projížděla po prýmku z hedvábí. I když přesně nevěděla, co to znamená, nejasně cítila, že „baron“, do něhož se otec právě převtělil, je vítán, jelikož se hodí do luxusu, který byl v tomto kupé první třídy všudypřítomný. Stropy, přepážky i obložení byly vyzdobené šedivou hedvábnou látkou, tak měkkou na dotek. Pokrývala sedadla i opěradla a byly z ní ušité i záclonky, stejně jako rolety, které se podle libosti mohly stáhnout a vytáhnout. Hedvábí zachycuje světlo podobně jako duhová oka toho nádherného páva, pomyslela si dívka.

„Vy žijete po celý rok v Leeuwardenu, pane barone?“

Vyumělkovaný, trochu vysoko posazený hlas té dámy udělil oslovení lesk, učinil ho třpytivým jako hedvábí, jako oslnující paví vějíř. Adam Zelle si popotáhl kalhoty, takže mu zpod nohavic vykoukly bílé podkolenky, a odvětil, že v teplých měsících přebývá na svém panství v okolí Haagu. Margaretha věděla, že nic z toho není pravda, protože rodina Zelleových nikdy neopustila Leeuwarden. Ani nevlastní žádný další dům kromě toho v ulici Groote Kerkstraat číslo 28, jehož přízemí sloužilo jako kloboučnický krámk. Navzdory jejich starému spikleneckví, které je odjakživa spojovalo, se na otce pátravě zadívala. Asi trochu moc upřeně, protože „baron“ svaraštil obočí, které nebylo husté, ale tím pranic neztrácelo na výraznosti. *Mlč, drahoušku, neprozrad' mě, potom ti to vysvětlím.* Výborně. Margaretha zavřela oči, nepotřebovala žádné vysvětlení ani ospravedlnění. Netušila, že baron je titul – v případě jejího otce neprávem přisvojený – ale rozuměla, že tohle všechno je jen hra. Hra, které se účastní pouze mlčením, a to se jí nesmírně líbilo.

Ukolébaná rytmem boogie, a ještě více zpěvnou modulací hlasu neznámé, Margaretha podřimovala a v hlavě, která se kymácela do rytmu jízdy, se jí míchala a zaměňovala slova a věci. Baron, páv, hedvábí... Aniž by si toho byla vědoma, pomalu se otevírala kráse, malichernosti, slasti. Aniž by si to uvědomovala, v tento narozeninový den, kdy právě dovršila deset let, absolvovala křest luxusem a klamem, které budou ovládat její život, jako by byly navždy vytesány do desek s jejím vnitřním příkázáním.

Když dorazil vlak do Leeuwardenu, byla již noc. Letní noc, kdy úplněk vyběluje budovy a osvětluje scenérii stejně dobře jako zapadající slunce, určitě lépe než plynové lampy, které do dálky vysílají bledý svit. Dáma s dítětem v růžových šatech s volány po boku se držela svého náhodného úslužného rytíře, který se znovu chopil zavazadel. Margaretha družinu uzavírala.

Při východu z nádraží madam pokynula rukou v krajkové rukavičce vyšňořenému spřežení, které zde již čekalo.

„Ach! Tady je můj kočár... Pane barone, vaše společnost udělala z této cesty, o které jsem předpokládala jen to nejhorší, něco mimořádného. Ještě jednou vám mnohokrát děkuji.“

„Baron“ Zelle se naklonil k delikátní ručce. Na okamžik ji podržel a zlehka políbil. Když se opět narovnal, předstíral pohoršení, aby se před dámou předvedl. „Vidím, že já takové štěstí nemám, madam. Můj kočár má zpoždění. Ten neschopný kočí se zase někde loudá!“

Otcův divadelní výstup Margarethu pobavil, dost možná v ní vyvolal i uznání. Ano, obdivovala ho za to, že tuhle komedii dotáhl až do konce, a bez klopýtnutí. Kočár, na který údajně čekají, samozřejmě neexistoval o nic víc než nespolehlivý kočí.

Ještě si vyměnili několik vět, pár zdvořilostních frází, než se dáma s holčičkou uvelebily na sedadle. Kočár se vzdaloval a poskakoval na dlažebních kostkách. Adam Zelle si konečně mohl vydechnout. Pěkně zhluboka a při tom se smál. Popadl dcerku za ruku a vydali se k nájemním drožkám seřazeným naproti nádraží.

„Pojedeme domů, maličká!“

Kočí první drožky pospával na sedátku zabalený do kabátu s trojitým límcem, který deformoval jeho siluetu a díky tomu vypadal jako obrovský brouk. Když se Adam špičkou hůlky dotkl jeho ramene, mužík nadskočil, oklepal se a začal blekotat: „Cože? Ach, ano... Jistě... Pane...“

„Groote Kerkstraat číslo dvacet osm!“ oznámil Adam Zelle. „Ale nespěchejte, máme čas.“

Nepospíchal, vždyť musel dceři pár věcí vysvětlit, a během jízdy přímou cestou by to nestihl. Usadil Margarethu pod koženou stříšku, sedl si vedle a přitáhl ji k sobě.

„Maličká, o tomhle setkání nemusíme doma vyprávět, rozumíš?“

Ve voze bylo přítmí, a tak mu Margaretha neviděla do obličeje. Postřehla jen obavu, která zabarvila jeho hlas. Přikývla.

„Taky nepovíš, že jsme cestovali první třídou, vid? Bude to naše tajemství.“

„Barona“ nezmínil ani náznakem, což Margarethu nepřekvapilo. Přece však tušila, že musí působivý efekt tohoto slova začlenit do jejich spiklenectví, které otec novým tajemstvím ještě utvrdil. Nevyzradit nic o cestě ani neznámé dámě, to ráda slíbila, ale aby se ovládla a nevyličila bratrům a sestrám nádheru páva, tím si už tak jistá nebyla. Kroutila se na sedadle a snažila se uvolnit z otcova sevření.

„Co je, Margaretho?“

„Jenomže... Já nevím... Jestli můžu mluvit o tom pávovi, co jsme viděli v zoo,“ koktala rozpačitě.

Adam Zelle vybuchl smíchy a jeho mohutný řehot, který se rozléhal jako burácení hromu, prostor drožky docela zaplnil.

„Ale samozřejmě, drahoušku! Budeš jim vyprávět o všech zvířatech, která jsi viděla.“

„Ne. Jenom o pávovi,“ řekla vážně.

V jejích očích pohádkový pták znovu roztahoval pera a v ústech pocítila zvláštní, velmi lahodnou příchuť neznámého ovoce: chuť tajemství.

Všichni malí Zelleovi měli blondaté vlásky, modré oči a porcelánovou pleť; prostě vypadali, jako by vyšli ze stejné formy. Margarethina rozdílnost byla patrná na první pohled: měla dlouhé hnědé kadeře, snědou pleť a tmavé oči, které se směrem ke spánkům protahovaly. Nikdo netušil, odkud se vzaly rysy, které ji tak odlišovaly od bratrů a sester a také od spolužáků. Jedinečnost, kterou v budoucnu tak skvěle využije, dokázala uplatnit již nyní. U Zelleových držela celý svůj malý svět v určitém druhu podřízenosti. Velmi brzy pochopila, že už jen díky své

výšce a vzezření má na mladší sourozence přirozený vliv. Každý den si ověřovala, že se zlepšuje, ve schopnosti svádět nacházela zálibu a při sebemenší příležitosti testovala, jaký má dopad a dosah. Zvláštní něha, kterou jí otec projevoval a která by mohla vyvolat žárlivost a soupeření, jí naopak přidávala na přitažlivosti. Důkazem bylo i to, že od návratu z Amsterdamu ji mrňata s otevřenou pusou pozorovala, jako by přicestovala z nějaké daleké země nebo z Měsíce, kdo ví? Vyzvídala, dotírala, ať řekne, co viděla a dělala, ale ona vzdorovala. Škodolibě ji těšilo, když je přiměla dychtivě čekat. Ráno jim slíbila, že o svém pobytu ve velkém městě bude vyprávět po snídani. Ale když ten okamžik nastal, zavelela, ať se vrátí ke svým hrám.

„Ne, teď ne, mám hodinu klavíru.“

To ona rozhodovala podle svého rozmaru, vždycky tomu tak bylo. Třebaže hořela nedočkavostí, aby je mohla oslnit popisem páva, nemohla se vzdát svého výsadního práva starší a oblíbené. Celé ráno pozorovala, jak kolem ní poletují jako můry přilákané září lampy. Úžasný pocit, který jí působil rozkoš a pro který stálo za to odložit vyprávění o výletu do Amsterdamu. Svolávala bratry a sestry kam a kdy se jí zachtělo: do obývacího pokoje v prvním patře, do zadní části krámků s klobouky, na břehy průplavu nebo třeba do zahrady. Na místě nezáleželo, své divadlo dokázala situovat do libovolné scenerie, aby předvedla působivé představení. Hlavní je mít publikum, což měla. Publikum naprosto oddané.

Bylo pět hodin odpoledne, když vydala povely a shromáždila kolem sebe drobotinu. Po zralé úvaze se rozhodla sehrát svůj výstup v zahradě, protože tam byly užitečné „doplňky“. Usadila je jednoho vedle druhého na kamennou zídku podél řady stromů a požádala o ticho. Nepřála si žádné otázky.

Dětský obřad začal. Margaretha zůstala stát, jen se naklonila k truhlíku s pelargoniemi a rozvážně odtrhávala

okvětní lístky, které si pomocí kapky slin postupně přilepovala na nehty. „Operace“ byla zdlouhavá, protože některé lístky se nepřichytily a popadaly, a tak musela přilepování několikrát zopakovat. Sourozenci to trpělivě snášeli, sledovali každé její gesto a dávali dobrý pozor, aby ani nehlesli. Když měla zkrášlené nehty, zaměřila se na hřbet ruky, pokožku si ozdobila dalšími červenými lístky. Po celý čas nevěnovala divákům jediný pohled.

Udělala dva kroky vzad, roztáhla před sebou prsty ozdobené pravé ruky. Zdálo se, že je s výsledkem celkem spokojená. Potom jako cirkusový kouzelník, který v publiku hledá dobrovolníka, si jednoho po druhém pozorně prohlížela. Pokývla bradou směrem k vyvolenému a nařídila: „Josefe, pojd' sem.“

Josefíkovi bylo šest, poslušně se postavil vedle ní, temenem hlavy dosahoval k jejímu hrudníku. Margaretha položila nazdobenou ruku na hošíkovu hlavu a okázale oznámila: „V zoo jsem viděla ptáka, který byl velký jako Josef.“

Tato šokující informace vyvolala v dětech nedůvěřivost i úžas. Tiše si mumlaly. Malí Zelleové nikdy nespatriili exotické ptáky jinde než na ilustracích v encyklopedii, kterou jejich otec někdy v podvečer otvíral pod lampou.

Albert, o rok mladší než Margaretha, sebral odvahu a bez přemýšlení se rozhodl vyjádřit svůj názor: „Tak velký pták není.“

Margarethiny rty se semkly v pohrdavé grimase. Aby dala najevo, že se cítí uražená a takové nařčení nehodlá tolerovat, předstírala, že odchází.

„Jestli mi nevěříte, končím! Už vám nic nepovím!“

„Ne! Ne!“ protestovali ostatní. „Neposlouchej ho. My, my ti věříme!“

Po triumfálním pohledu, kterým chtěla pokořit pochybovače, jehož na její pokyn zavrhli i ostatní, se uráčila pokračovat. „Ten pták má na hlavě malou korunku a dlouhý ocas, kterým zametá zem za sebou.“

Odmlčela se, neboť ráda poměřovala svůj vliv a užívala si to. Cvrnknutím do tváře Josífkova propustila. „Ty! Vrať se na místo!“ Moc dobře si uvědomovala, že pokud si chce podmanit publikum, musí zůstat na scéně sama a přitáhnout veškerou pozornost na sebe.

„Ten pták se jmenuje páv. Nelétá...“

Sourozenci hromadně vykulili oči a zřetelně se potýkali s rozpaky. Albert ve svém koutku zadrmolil několik nesrozumitelných protestů, ale už se znovu neodvážil říct něco nahlas.

„Umí totiž lepší věci než létat. Roztahuje ocas. Podívejte...“ Na konec levé ruky, která představovala paví tělo, ve výšce zápěstí připojila pravačku a roztáhla prsty tak, aby jim předvedla celou plochu posázenou okvětními lístky. Zároveň upřesnila: „Na ocase, který rozevívá jako ohromný vějíř, má ovšem modré a zlatavé skvrny. Když ocas roztáhne, jeho peří je krásnější než ohňostroj.“

Použila přirovnání, které jejímu publiku něco řekne. Za tento nápad na sebe byla dost pyšná. Rozmístění plátek pelargonie sice aspoň přibližně připomínalo okrasu pavího ocasu, ale jejich červená barva byla k velké Margarethině lítosti nešťastná. Pomocí svých dlouhých rukou a zápěstí ještě několikrát „udělala páva“, pak ji to začalo nudit a také si uvědomila, že nemůže a nikdy ani nebude moci vyjádřit nádheru tvora, kterého tak obdivovala. No a co, pohodila hlavou. Zvedla paže nad hlavu a naznačovala půvabné pohyby. Stane se primabalerínou. Za ohromených pohledů sourozenců začala cupitat drobnými krůčky. Tančila.

Ještě jedny oči, o nichž Margaretha neměla ani tušení, sledovaly každý její pohyb. V okně prvního patra nad zahradou něčí ruka pozvedla krajkové záclony a nějaká tvář se přitiskla k oknu. Její matka. Antje Zelleová byla žena melancholické povahy a křehké konstituce, kterou častá těhotenství oslabila a zanechala jí mrtvolně bledou pleť. Neodvažovala se vycházet ven, jen když k tomu byla

donucena. Když třikrát čtyřikrát do roka sešla do zahrady, byla z toho náramná událost. V létě se obávala slunce a během zimní sezony, která zde trvala pěkných pár měsíců, jí naháněla hrůzu vlhkost stoupající z kanálů, a tak zůstávala v teple u kamen z modrých a bílých kachliček. Společnost jí dělaly kniha nebo kočka v klíně. Už jen samotná přítomnost dětí ji unavovala a obtěžovala. Ne že by se o ně nezajímala nebo je vůbec neměla ráda, ale bylo jich hodně a byli tak hluční, že je nezvládala. Raději je tedy pozorovala tímto způsobem, přes zavřené okno. Na dálku se jí zdáli neškodní, dokonce půvabní; ti malí blondáčci, které přivedla na svět. Kromě Margarethy, na ni charakteristika neseseděla. Popravdě, nejstarší dcera v ní vyvolávala rozporuplné pocity, podivnou směsici strachu a fascinace. Vysoká postava, jantarová pleť, plameny v očích a nesporná aura, která ji obklopovala a udržovala v područí ostatní ratolesti. Margaretha byla spíš čarodějka než rozpustilá dívka. Vyzářovaly z ní taková energie a vitalita, že Antje někdy napadlo, že jí svým narozením odebrala snad polovinu životní síly. A ostatní děti si vzaly, co zbylo. Jako pomalé a bolestivé pouštění žilou, tak Antje Zelleová snášela těhotenství.

Její průsvitně bílá ruka svírala okenní kličku, čelo mělo opřené o tabulku skla a zírala na dívku, která tančila v bavlněných šatech a střevíčky vířila štěrky. Její dcera. Sledovala, jak zvedá paže nad hlavu, spojuje dlaně jako při modlitbě, ale marně přemýšlela, odkud se vzaly ty červené „slzy“ na ruku, které stavěla na odív nenuceným pootočením zápěstí. Margaretha nabídla dlaně nebi, prohnula se v zádech a vypnula maličká ňadra. Další figura... Zdálo se, že brzy vzlétne. Kde se v ní vzalo tolik provokativního půvabu a lehkosti? Antje Zelleová pocítila, že o této dívce neví zhora nic, přestože ji porodila. Považovala ji za krásnou, obdivovala ji a záviděla jí zároveň. Každopádně se v ní vůbec nepoznávala.

SBOHEM LEEUWARDENE

Adam Zelle si sundal brýle se zlatými obroučkami, otřel zamlžená sklíčka, opět si je nasadil na nos, ale po dvou minutách musel začít znovu. Jeho zármutek se zhmotnil do mlžného oparu. Jeho žena již několik hodin ležela na manželské posteli v posmrtné strnulosti a on nebyl schopen ničeho jiného, než opakovat těch pár zbytečných gest: sundat si brýle, očistit je, zase si je nasadit. Vzlykal, jeho hřmotné tělo se otrásalo v násilné křeči, která děsila děti schoulené k sobě v zadní části pokoje.

Nejmladší stěží rozpoznali rozdíl mezi touto nehybnou a téměř průzračnou ženou a tím, čím byla jejich matka dosud. Svou nepřítomností, bledostí i návyky – spíš posedlostí ulehnout při sebemenší známce nevolnosti nebo drobné rozmrzelosti – zapříčinila, že na tento vzhled byli zvyklí od nejtělejšího dětství. Nepřítomnost Antje Zelleové se jen stala definitivní, toť vše. Necháпали, že otec může pociťovat tolik smutku kvůli zmizení přízraku.

Margaretha jim pověděla, že je třeba u tělesné schránky jejich matky bdít až do večere. Nemohli se vytrahit, přestože měli hlad a údy jim zdřevněly z toho, jak dlouho ve stejné pozici nehybně stáli, mhouřili oči v pološeru úmrtního pokoje, ale museli se podříditi příkazům starší sestry, která již několik měsíců matku zastupovala a vlastně řídila chod domácnosti.

V uzavřené místnosti dohořovalo šest svící a desítky